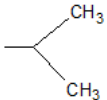

Telített szénhidrogének: alkánok és cikloalkánok - középszint

Az alkánok olyan szénhidrogének, amelyek csak egyszeres szén-szén kötést tartalmaznak.	
Az alkánok általános összegképlete C_nH_{2n+2}	
Az egy szénatomot tartalmazó alkán neve metán (CH_4)	
A két szénatomot tartalmazó alkán neve etán (C_2H_6)	
A három szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkán neve propán (C_3H_8)	
A négy szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkán neve bután (C_4H_{10})	
Az öt szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkán neve pentán (C_5H_{12})	
A hat szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkán neve hexán (C_6H_{14})	
A hét szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkán neve heptán (C_7H_{16})	
A nyolc szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkán neve oktán (C_8H_{18})	
Az egy szénatomot tartalmazó alkilcsoport neve metil ($-CH_3$)	
A két szénatomot tartalmazó alkilcsoport neve etil ($-C_2H_5$)	
A három szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkilcsoport neve propil ($-C_3H_7$)	
A három szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazást tartalmazó alkilcsoport neve izopropil ($-C_3H_7$)	
	
A négy szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkilcsoport neve butil ($-C_4H_9$)	
Az öt szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkilcsoport neve pentil ($-C_5H_{11}$)	
A hat szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkilcsoport neve hexil ($-C_6H_{13}$)	
A hét szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkilcsoport neve heptil ($-C_7H_{15}$)	
A nyolc szénatomot tartalmazó, nyílt láncú, elágazásmentes alkilcsoport neve oktil ($-C_8H_{17}$)	
Az alkánok elnevezésekor a leghosszabb folyamatos szénlánc neve lesz az alkán alapneve.	
Az elágazó láncú alkánok elnevezésekor a sorszámozást onnan kezdjük, ahonnan először található elágazás.	
Az elágazó láncú alkánok elnevezésekor, ha az elágazások azonos távolságra vannak a láncvégtől,	

akkor a nagyobb szénatomszámú elágazás felől kezdjük a számozást.	
Az alkánokban egy szénatom négy egyszeres kötést alakít ki. Körülötte az atomok, atomcsoportok elrendeződése tetraéderes .	
Az alkánok polaritásukat tekintve apoláris vegyületek.	
Az alkánok rács típusa szilárd halmazállapotban molekularács .	
Az alkánok színe: színtelen szaga (gáz és szilárd): szagtalan szaga (folyadék): jellegetes szagú oldhatósága apoláris oldószerekben: jó oldhatósága poláris oldószerekben: rossz	
Standard nyomáson, 25 °C-on a kis szénatomszámú alkánok (C₁-C₄) halmazállapota gáz .	
Standard nyomáson, 25 °C-on a nagyobb szénatomszámú alkánok (C₅-C₁₈) halmazállapota folyadék .	
A 19 vagy több szénatomot tartalmazó alkánok halmazállapota standard nyomáson, 25 °C-on szilárd .	
Az alkánok olvadás- és forráspontja molekulatömegükhöz képest alacsony .	
Az alkánok olvadás- és forráspontja a szénatomszám és a moláris tömeg növekedésével nő .	
Az alkánok égése során szén-dioxid és víz keletkezik.	
A metán égésének reakciója (egyenlet)	$\text{CH}_4 + 2 \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + 2 \text{H}_2\text{O}$
A gázhalmazállapotú alkánok a levegővel robbanóelegyet alkotnak.	
A szubsztitúció olyan reakció, amely során a vegyület egyik atomja vagy atomcsoportja egy másikra cserélődik ki melléktermék képződése közben .	
A metán klórozása (reakcióegyenlet)	$\text{CH}_4 + \text{Cl}_2 \rightarrow \text{CH}_3\text{Cl} + \text{HCl}$ (UV-sugárzás vagy magasabb hőmérséklet)
Az alkánok halogénekkal történő szubsztitúciójához UV-fényre vagy magasabb hőmérsékletre van szükség.	
A metán hőbontásának egyenlete	$2 \text{CH}_4 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_2 + 3 \text{H}_2$ (1200 °C)
Az alkánok reakciókészsége a szerves vegyületek között a legkisebb .	
A metán a természetben legnagyobb mennyiségben a földgáz fő alkotóelemeként fordul elő.	
A kőolaj különböző szénatomszámú, folyékony (és abban oldott gázhalmazállapotú) szénhidrogének elegye .	

A kőolaj frakcionált desztillációja során a legkönnyebb párlat a benzin .	
A benzint üzemanyagként és oldószerként használják.	
A kőolaj frakcionált desztillációja során kinyert petróleumot régen világításhoz használták.	
Napjainkban a petróleumot üzemanyagként használják fel traktorokban, repülőgépekben, űrhajókban.	
A kőolaj frakcionált desztillációja során kinyert dízelolajat – a benzin mellett -gépjárműmotorok hajtóanyagaként használják.	
A kőolaj frakcionált desztillációja során a maradék anyag neve pakura .	
A pakurát vákuumdesztillációval választják szét további frakciókra.	
A pakurából kinyert kenőolajat más szénhidrogének előállítására használják.	
A pakura vákuumdesztillációjának maradéka az aszfalt .	
Az aszfaltot útburkolásra használják.	
A benzint a robbanómotorokban összenyomják (komprimálják), a kompressziótűrés növelésére régen ólomtartalmú adalékot használtak.	
A benzint a robbanómotorokban összenyomják (komprimálják), a kompressziótűrés növelésére régen ólomtartalmú adalékot használtak, melynek legnagyobb hátránya, hogy környezetszennyező .	
A benzin oktánszámának nevezzük azt az etalon- (normál-heptán-izooktán) keverékben levő izooktán-térfogatszázalékot , amelynek kompressziótűrése megegyezik a vizsgált benzinnel.	
Az alkánokat energiahordozóként használják, mert jó hatásfokkal elégethetők, megfelelő körülmények között pedig mérgező melléktermékek sem keletkeznek.	
Az alkánokat oldószerként használják, mivel sok apoláris vegyületet oldanak.	